

ἡ ἐσωτερικὴ ἡσυχία τῆς ἱερᾶς τοῦ Διὸς χώρας διατηρήθη εἴτε ἐξ ἐμφυλίων ἐρίδων τῶν ἡλειακῶν λαῶν, εἴτε ἐξ ἐπακκοστώσεων τινῶν ἐξ αὐτῶν κατὰ τῆς κυριάρχου Ἡλίδος, ὅτε παρενόηθαιον καὶ Ἀρκάδες, ἢ Λακεδαιμόνιοι ἢ ἐν γένει ξένοι εἰς τὰς ἐγγχωρίους διενέξαις, καὶ ποτε μάλιστα καὶ ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ γῶρος ὑπῆρξε μνημεῖον τοιαύτης βίαιουπραγίας τῷ 364 π. Χ., διατηρήθη ὅμως ἀνκλιώτως περίπου ἡ ὕλική καταστάσις τῆς Ἡλείας καὶ ἡ ἱερότης αὐτῆς: ἀλλ' αὐτὴ πλέον δὲν ἠδύνατο περισσότερον ἀπάρχατος νὰ διαμείνῃ, ὅτε κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ ἐσωτερικὴ τάξις τῆς χερσονήσου διατηρήθη καὶ ἡ ἐκ τῶν παλαιῶν συνθησῶν θεοσευτικὴ εὐλάβεια ἐγκλωβώθη καὶ τέλος κατέπεσεν: ἔκτοτε δὲ καὶ ἐπὶ τῶν βωμαϊκῶν χρόνων καὶ ἐπὶ τῶν βαρβαρικῶν εἰσβολῶν καὶ ἐπὶ τῆς φραγκοκρατίας καὶ ἐπὶ τῆς τουρκικῆς δουλείας διὰ τὸ εὐφορον αὐτῆς ἡ Ἡλεία ἀπετέλει τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν, τῶν φιλοκράτων ἐπιδρομῶν καὶ πάντων ἐν γένει τῶν κατακτητῶν.

Ὁ ἀγροτικὸς ὄμως χαρακτήρ, ὃν ὤφειλεν ἡ Ἡλὶς εἰς τὰ ἀρχαιότερα αὐτῆς ἔθιμα καὶ συνθησῆς, καθ' ἧς, ὡς Παιουσανίης λέγει, Ἡλεῖοι παλαιότατα εὐνομώτατοι Πελοποννησίων ἦσαν, διατηρήθη καὶ μετὰ τῆς ἀγρίας πολιτικῆς φαρίας καὶ μετὰ τὴν διατάρραξιν τῆς ἱερότητος τῆς χώρας ἀπὸ μέρους τῶν ξένων, ὥστε, ἐν ᾧ ἐν γένει παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἐπεκράτει ἡ τάσις τοῦ νὰ ἐνῶνται οἱ πληθυσμοὶ καὶ συμπυκνῶνται μᾶλλον εἰς τὰς πόλεις, παρὰ τοῖς Ἡλείοις τούναντίον εἶχεν ἐξαικολουθήσει ὁ ἔρωσ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου καὶ τῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρῳ ἐργασιῶν, ὡς αὐτὸς συνειθίζετο ἐν τῇ Πελασγικῇ ἐποχῇ. Καὶ ἐπὶ Πολυβίου τοῦλάχιστον (περὶ τὸ 200 π. Χ.) ἡ τῶν Ἡλείων χώρα διαφερόντως καταφεύτο καὶ ἔγεμε κατοίκων καὶ πλούτου ὑπὲρ τὴν ἄλλην Πελοπόννησον, καὶ τινες τῶν ἐγγχωρίων τοσοῦτον ἠγάπων τὸν ἐν τοῖς ἀγροῖς βίον, ὥστε ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς γενεάς, διαστημαθὲν δηλ. ὀλοκλήρου ζωῆς, ἂν καὶ ἀκοῦσκαν περιουσίαν εἶχον, οὐδαμῶς εἶχον μετῴθι εἰς πᾶν πρωτεύουσαν Ἡλιν, τὸ ἄστυ τῶν

Ἡλείων, καὶ οὐδέποτε εἶχον μετῴθαι τῆς ἐκκλησιας τοῦ δήμου. Εἰς τοῦτο ὅμως συνετέλει καὶ τὸ ὅτι οἱ πολιτευόμενοι μεγάλως ἐμερίμωνον περὶ τῶν χωριστῶν, εἴτε ἀποστέλλοντες περιδικούς διακαστῆς εἴτε ἐγκαθηδρόνουντες αὐτοὺς διαρκῶς ἐν τοῖς τόποις, ἵνα τὸ δίκαιον κατὰ τόπους διεξάγῃται, καὶ πρὸς τοῦτοις, ἵνα μηδὲν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀπ' αὐτῶν ἐλλείπη, παρεχομένων τῶν πάντων ὑπὸ τῶν περιεχομένων καπῆλων καὶ τῶν τοιούτων τῇ μερίμνῃ τῆς κεντρικῆς διοικήσεως. Ἡ Ἡλὶς λοιπὸν ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῆς μορφῇ οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῆς κατοικήσεως συνθησῇ ἀπετέλει ἰδιότροπον ἀντίθεσιν πρὸς τὰς λοιπὰς χώρας τῆς Χερσονήσου.

Πρὸς τοῦτοις δ' ἡ Ἡλεία εἶνα οὐ μόνον γῶρα πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀκροσφαλέστατα ὑρίζομένη καὶ ἀσθενῶς ὑπερκοπιζομένη, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀκκνόνιστος καὶ οὐχὶ συννηῶμενον ὄλον ἀποτελοῦσα. Ὑπὸ μεγάλου κρημνοῦ παραλλήλως ῥεόντων ὑδάτων διακοπτομένη διασχίζεται εἰς μίαν σειράν κοιλάδων καὶ πεδιάδων εἰς οὐδαμίαν φυσικὴν ἐνότητη συνδεομένων. Διότι πρὸς Ν. μὲν εἶνα ἡ μεσσηνιακὴ παραλία μία καθ' ὅλου ὁμοιοειδῆς συνέχεια τῆς ἡλειακῆς καὶ τὸ ῥεῦμα τῆς Νέδας μία κῦθιζέτος μόνον ὁροθητικὴ γραμμὴ, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς Β. ἡ ἀγαθὴ παραλία καὶ τὸ ῥεῦμα τοῦ Λακρίσου, ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ διακρίνεται τριπλῇ διάρθρωσις τῆς χώρας, δηλ. ἡ τριφυλιακὴ, ἡ πισικὴ καὶ ἡ τῆς κοίτης Ἡλίδος. Καὶ Τριφυλίᾳ μὲν ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικουσῶν τριῶν φυλῶν ἐκκλεῖτο ἐκεῖνο τὸ διαμέρισμα τῆς ἡλειακῆς χώρας, ὅπερ ἐξετείνετο μεταξὺ τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ ἀπὸ Βορρᾶ, τοῦ κυπαρισσιακοῦ κόλπου ἀπὸ δυσμῶν, τοῦ ποταμοῦ τῆς Νέδας ἀπὸ νότου καὶ τοῦ ἄνω εἰρημένου παρὰ τὴν Ζούρτσαν παραποτάμου αὐτῆς ὡς καὶ τοῦ Διάρχοντος ἀπ' ἀνατολῶν, ἤτοι ὁ σημερινὸς γῶρος τῶν πεδινῶν μερῶν τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας, καὶ ἔτι ἀκριθέστερον ὁ γῶρος τῶν νῦν δήμων Βώλακος, Σκιλλοῦντος καὶ Ἀρήνης, καὶ τὸ πρὸς δυσμᾶς ἡμισὺ που τῶν ὄρειων δήμων Ἀλιφείρας, Ἀνδριτζάνης καὶ Φιγαλείας, εἴτε καὶ πρὸς Δ. καταφέρεται τῆς ῥάχεως τῆς Μίνθης διατεμνο-